WWF
MAGASIN
DECEMBER
2014

Levende Natur

Årgang 32

TEMA:
KLIMA

Klodens skæbne er i vores hænder

KAMPEN OM KLIMAET
Opråb til verdens ledere: Det er nu, der skal handles!

DYRENE FORTRÆNGES
Klodens arter har svært ved at tilpasse sig nyt klima

REN ENERGI I UGANDA
Mød Rose, der har fået et mere klimavenligt komfur

SORT PENSION
Er din pension investeret i risikable, sorte olieselskaber?

PÅ GLATIS?

Den ikoniske isbjørn er perfekt tilpasset livet i Arktis. Isbjørnen tilbringer størstedelen af sit liv i nær tilknytning til isen.

Men selvom isbjørnen er konge af isen, er den en sårbar art. Der findes mellem 20.000-25.000 isbjørne på verdensplan, der især trues af de klimaforandringer, der opvarmer kloden. Klimaforandringerne mærkes særligt voldsomt i Arktis, hvor temperaturen stiger dobbelt så hurtigt som i resten af verden.

Havisen i Arktis smelter nu tidligere i foråret og bliver dannet senere om efteråret. Det betyder, at den tid, som isbjørnene har til jagt på isen, bliver kortere, hvilket gør det svært at opbygge det fedtlag, som de behøver for at overleve frem til isen igen dækker fjordene. Hvis den globale opvarmning fortsætter med uformindsket styrke, kan isbjørnen ifølge forskere være udryddet inden for de næste 100 år.

WWF arbejder derfor både på internationalt, regionalt og nationalt plan for at bremse den globale opvarmning og beskytte isbjørnen og dens levesteder. Det gør vi både gennem dialog med politikere, industri, civilsamfund og andre aktører.

Læs mere om WWF's arbejde for at bekæmpe klimaforandringerne i dette nummer af Levende Natur og på **wwf.dk/klima**

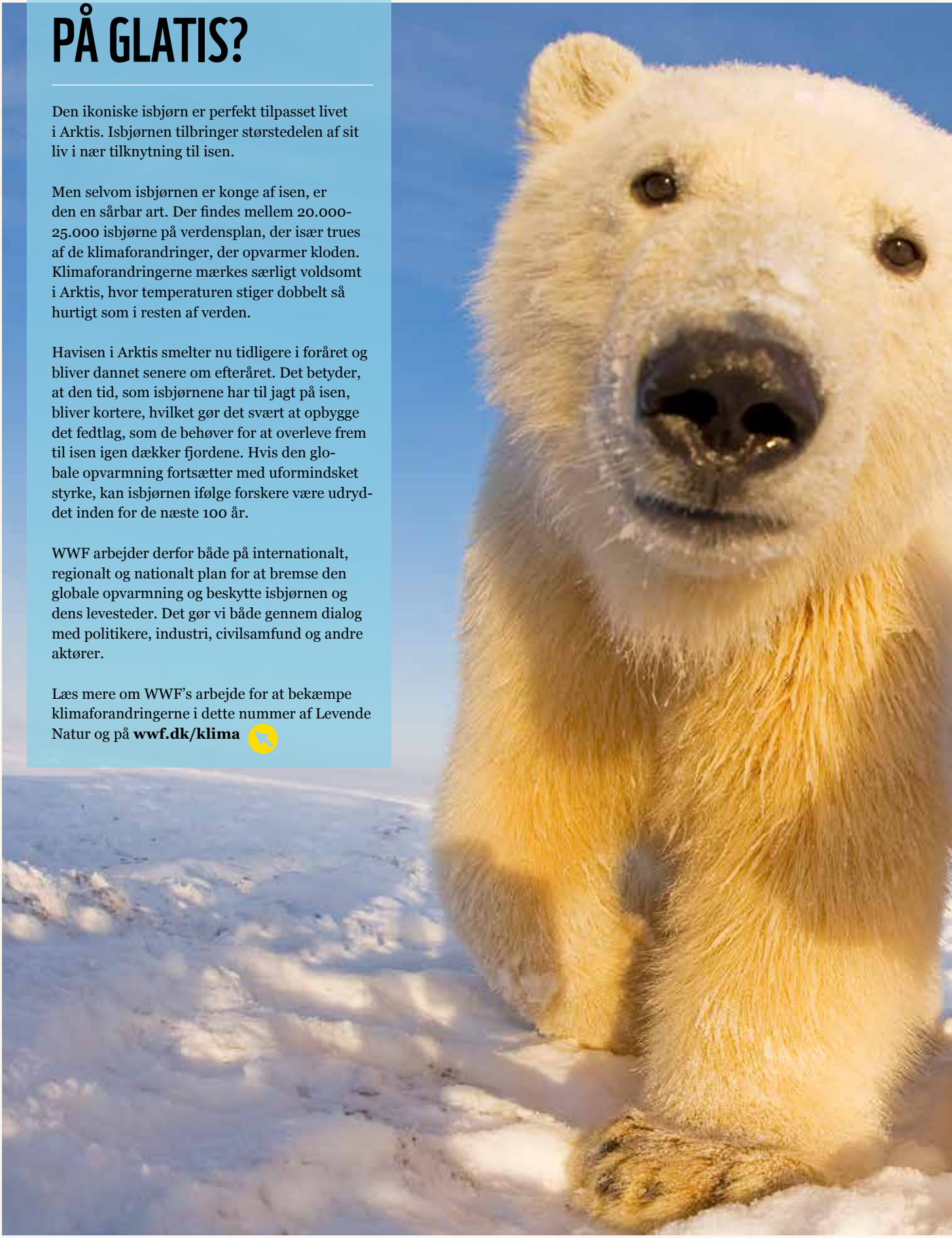

© NATUREPL.COM / STEVEN KAZLOWSKI / WWF-CANON

DER ER INGEN PLAN(ET) B

Der er stærkt behov for handling på klimaområdet. Jo før, jo bedre. Det står nu endnu mere klart, efter FN's klimapanel præsenterede sin femte store statusrapport over klimaets tilstand i København i starten af november. "Betydningen af det arbejde, der ligger forude, kan ikke overvurderes," sagde Dr. Pachauri, formand for FN's klimapanel ved åbningen af mødet.

Intet af det, FN's klimapanel siger, er retorik, ej heller hysteri. Det er fakta baseret på viden fra flere tusinde forskere fra mere end 160 lande. Vejr- og klimarekorderne taler da også deres eget tydelige sprog: Hvert af de seneste tre årtier har været varmere end noget tidligere årti helt tilbage til 1850 – ligesom de seneste 30 år sandsynligvis er den varmeste trediveårsperiode på den nordlige halvkugle de seneste 1.400 år. Perioden mellem 2000 og 2010 havde den største udledning af drivhusgasser i historien. Og sådan kunne jeg blive ved med at opremse rekorder. Den gode nyhed er, at vi ifølge Klimapanelet stadig kan nå at holde temperaturstigningen under 2 grader. Det kræver dog, at det globale CO_2-udslip skal toppe i løbet af få år – og derefter reduceres med 40-70 procent inden 2050.

Jeg har selv med egne øjne set, hvilke konsekvenser klimaforandringerne har. Det oplevede jeg, da jeg i efteråret besøgte Qaanaaq og bygden Siorapaluk i det nordvestlige Grønland, hvor vi talte med både fangere og fiskere, der er helt afhængige af havisen. Klimaforandringerne betyder, at isen ikke opfører sig, som den plejer med negative følger for mennesker og dyr. På side 18 kan du møde den grønlandske fanger Peter Avike og en række andre klimavidner fra hele kloden, der har haft klimaforandringerne tæt inde på livet.

Når temperaturen stiger, har det også store konsekvenser for de skrøbelige økosystemer og de vilde dyr, der lever i dem. Særligt havet er udsat og bliver varmere og mere syreholdigt. Det har blandt andet konsekvenser for de sårbare koralrev, der rummer 25 procent af alt marint liv og op mod to millioner forskellige arter. Mange arter forsøger at tilpasse sig, mens andre desværre bukker under og dør. På side 14 kan du møde nogle af de arter til vands og lands, der trues af den globale opvarmning.

I dette klimanummer af Levende Natur, dokumenterer vi også, hvordan de største danske pensionskasser investerer alt for sort med stor negativ indvirkning på natur og miljø. WWF's pensionsrapport konkluderer, at det selv med helt snævert økonomisk fokus kan være ganske risikabelt for din og min opsparing, når pensionskasserne placerer dem i aktier i verdens mest forurenende selskaber. Se, hvordan dit pensionsselskab klarer sig på side 20.

På side 16 beder vi EU's nu tidligere klimakommissær, Connie Hedegaard, tage temperaturen på EU's klimapolitik – og vurdere chancen for, at verden får den globale klimaaftale, som er så nødvendig.

Lad os derfor i fællesskab – både industrien, politikerne og vi som borgere – løfte ansvaret for vores klode og klimaet. Som FN's generalsekretær Ban Ki-moon klart har udtrykt det: Der er ingen plan B, for vi har ikke en planet B.

God læselyst!

Generalsekretær
Gitte Seeberg

© POLFOTO

© BRENT STIRTON / GETTY IMAGES

© CAT HOLLOWAY / WWF-CANON

WWF

WORLD WIDE FUND FOR NATURE er en privat og uafhængig organisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer. WWF arbejder over hele kloden og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling. Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr. Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på **wwf.dk**

Udgivet af WWF Verdensnaturfonden, Svanevej 12, 2400 København NV.
Tlf. 35 36 36 35
E-mail wwf@wwf.dk Giro 500-2001
Ansvarshavende redaktør
Charlotte Brix Andersen
Redaktør Anne Burlund
Mail til redaktionen
levende.natur@wwf.dk
AD En:60, www.en60.dk
Forside © Kim Orneborg / WWF
Tryk KLS Grafisk Hus A/S **Oplag** 19.300
Papir Arctic Volume White. Du kan blive medlem ved at betale minimum 360 kr. om året. Levende Natur sendes gratis til medlemmer.

INDHOLD

6 Globale succeser
Der er kommet flere vilde rovdyr i Europa

8 Dit WWF
Tak for din støtte i 2014!

10 Vi kan stadig vinde kampen om klimaet
FN's klimapanel slår både alarm og giver håb i ny stor klimarapport

14 Koks i klimaet
Sneleoparden kan miste 30 pct. af sine levesteder

16 En klimakriger gør status
Interview med Connie Hedegaard, EU's tidligere klimakommissær

18 Klimavidner
Øjenvidneberetninger fra en klode i forandring

20 Din pensionskasse har sort samvittighed
Se, om din pensionskasse investerer i risikable olieselskaber

22 Ren energi bygget i ler
15.000 familier i Uganda har fået energieffektive komfurer

25 Mød et medlem
Sonja Hansen fra Vordingborg har testamenteret til WWF

26 Wildlife Reporters til kamp mod krybskytteri
Ti unge danskere sætter fokus på elfenben i Tanzania

KLIMA-NEUTRAL TRYKSAG
MIX Papir fra ansvarlige kilder FSC® C022933
FSC www.fsc.org

GLOBALE SUCCESER

Af Ida Eigenbroth

Tusind tak for din støtte til WWF, der gør vores arbejde muligt! WWF arbejder for en bæredygtig fremtid, hvor mennesker lever i harmoni med naturen. Med din støtte kan vi fortsat arbejde over hele kloden for at bevare verdens truede arter og udbrede bæredygtigt fiskeri, ansvarlig skovbrug og vedvarende energi, der sikrer, at der også i fremtiden er en mangfoldig natur og ressourcer nok til vores børn og børnebørn. I fællesskab kan vi gøre en forskel og sikre en klode i balance.

© DENISE OLIVEIRA / WWF

© STAFFAN WIDSTRAND / WWF

FIND FLERE GLOBALE RESULTATER OG SUCCESHISTORIER FRA WWF'S ARBEJDE RUNDT OM I VERDEN PÅ **WWF.DK/SUCCESER**

© JON AARS / NORWEGIAN POLAR INSTITUTE / WWF-CANON

COLOMBIA

Vigtigt vådområde beskyttes. The Inirida Fluvial Star er på opfordring fra Colombias præsident erklæret for et Ramsarområde og opnår dermed international beskyttelse. Vådområdet, der er på størrelse med Fyn, er hjemsted for over 2.000 dyre- og plantearter og huser truede arter som floddelfinen, jaguaren og tapiren. WWF er begejstret for dette vigtige initiativ for at bevare truede dyr og deres leveområder. WWF arbejder også for at fremme bæredygtigt fiskeri i regionen. Flodsystemet er både vigtigt for biodiversiteten, for fiskeriet i Venezuela og for Colombias eksport af akvariefisk.

BANGLADESH

Tigre på tværs af grænser. 13 af de lande, hvor der stadig findes tigre, har på et topmøde i Dhaka forpligtet sig til i samarbejde med WWF at styrke arbejdet for at bevare tigrene. I 2010 blev tigerlandene enige om, at de 3.200 tigre i verden skal fordobles til 6.400 inden år 2022, som er tigerens år i den kinesiske kalender. I september vedtog man, hvilke tiltag der skal iværksættes for at nå målet. Heriblandt en kortlægning af tigerens leveområder inden 2016, hvilket også giver de pågældende lande mulighed for at komme med nye tal om bestanden halvvejs mod 2022.

NORGE

Isbjørne-dna fra fodspor. I samarbejde med WWF er det lykkedes franske forskere at identificere isbjørne-dna fra fodspor i sneen. Gennembruddet skete under en ekspedition til Svalbard og kan være nøglen til langt mere viden om isbjørnen. I et miljø som det arktiske er det både svært og dyrt at samle aktuel information om bestanden af isbjørne. Når den nye metode er færdigudviklet, bliver det lettere at blive klogere på bestandene samtidig med, at man undgår at forstyrre bjørnene. Det skal også undersøges, om metoden kan bruges til at samle information om andre dyrearter.

5

truede hajarter og to rokkearter er kommet på CITES liste over arter, hvor handlen skal overvåges.

2.000

energieffektive komfurer er blevet uddelt på Madagaskar.

TAK! DIN STØTTE GØR WWF'S ARBEJDE MULIGT

© NATUREPL.COM / JEFF ROTMAN / WWF-CANON

© WWF

© CHRIS MARTIN BAHR / WWF-CANON

SCHWEIZ

Bæredygtig hajhandel. CITES – der kontrollerer al handel med truede arter – har tilføjet fem truede hajarter – blandt andet sildehajen – og to rokkearter, til listen over arter, der udsættes for ubæredygtig handel. Det er især den store efterspørgsel på hajfinner i Asien, der truer hajerne. WWF har ført flere kampagner i Asien for at få forbrugere og virksomheder til at stoppe med at købe, sælge og forbruge hajfinner. Selv med CITES-regulering, er der endnu ingen certificerede bæredygtige hajfinner, og man bør derfor undgå at købe dem. Der er allerede forbud mod hajfinner i Kina og Hongkong.

MADAGASKAR

Energieffektive komfurer bevarer skoven. WWF har uddelt 2.000 energieffektive komfurer på Madagaskar, hvis unikke natur er hjemsted for 250.000 dyre- og plantearter. 99 procent af befolkningen i det sydvestlige Madagaskar bruger træ eller trækul, når de skal tilberede mad. Komfurerne, som WWF har støttet i forbindelse med Earth Hour 2014, reducerer forbruget af brænde med mindst 50 procent, hvilket betyder, at 350 hektar skov bliver bevaret hvert år. En WWF crowdsurfing kampagne har rejst midler til endnu 500 komfurer.

EUROPA

Stigende antal store rovdyr. Godt nyt for ulven, den brune bjørn og den europæiske los. En succesfuld indsats har medført, at antallet af disse arter er stigende, og at de begynder at vende tilbage til det vestlige Europa, hvor de ellers ikke har levet i lang tid. Det øgede antal af de store rovdyr kan dog skabe konflikter mellem dyr og mennesker. Derfor har Europa-Kommissionen i samarbejde med WWF og andre organisationer lanceret et nyt initiativ, der skal hjælpe med at sikre disse arter og fremme sameksistensen mellem mennesker og rovdyr.

DIT WWF

TAK! DIN STØTTE GØR WWF'S ARBEJDE MULIGT

Følg WWF på Instagram

Er du vild med flotte naturbilleder?
Og vil du høre nyt om verdens natur og dyreliv?
Find os på Instagram som **wwfdk**

Dit GRØNNE Tip

"Smid ikke rester fra aftensmaden ud, de kan sagtens bruges dagen efter. Køb varer, der er tæt på at overskride sidste salgsdato og brug dem kreativt i din madlavning samme dag. På den måde undgår vi madspild."

Sine Sharif Bakkan, 25 år, vejle

Hver dansker smider i gennemsnit 98,8 kg mad i skraldespanden hvert eneste år. Samlet set kasserer danske familier altså 237.000 ton spiselig mad – et absurd højt tal, der samtidig koster danske husholdninger 16 mia. kroner om året.

Kilde: Stop Spild Af Mad

Kontakt WWF

Du er altid meget velkommen til at kontakte Medlemsservice, hvis du har spørgsmål til dit medlemskab eller til din støtte.

Skriv til **info@wwf.dk**
eller ring på telefon **35 36 36 35**

Vidste du, at ...

... du kan få fradrag for gaver op til 14.800 kr. til velgørende organisationer? Det kræver dog, at WWF har dit cpr-nr. senest 15. januar, hvor vi indberetter dine gaver til skat. Er du i tvivl, så kontakt Kim Olsen på tlf: **35 24 78 67** eller email: **k.olsen@wwf.dk**

© STEVE MORELLO / WWF-CANON

MobilePay™

STØT WWF MED TOMMELFINGEREN

Nu kan du nemt og hurtigt støtte WWF via MobilePay.
Send et bidrag til:
31 25 42 99

63%

er bestanden af tigre i Nepal steget siden 2009.

Find hele årsrapporten på
wwf.dk/aarsrapport 2014

TAK FOR DIN STØTTE I 2014!

Fra Afrika og Asien i Syd og Øst til Grønland i Nord – WWF Verdensnaturfonden har i det forgangne år arbejdet for at beskytte natur og miljø over hele kloden.

Afskovning, minedrift, krybskytteri, illegal tømmerhugst, overfiskeri og klimaforandringer er bare nogle af de globale udfordringer, WWF i samarbejde med lokale partnere arbejder på at finde bæredygtige løsninger på – hver dag, året rundt.

Dette år har budt på vigtige sejre i både ind- og udland. I DR Congo har olieselskabet Soco efter langvarigt pres fra WWF droppet sine aktiviteter i Afrikas ældste nationalpark, Virunga.

For at sikre en bæredygtig udvikling er det altafgørende, at almindelige borgere får større indflydelse og indsigt i de afgørelser, der påvirker vores fælles natur. På Grønland har WWF fokuseret på at skabe større borgerdeltagelse, så befolkningen tages med på råd, når udenlandske investorer står på spring for at få del i Grønlands naturressourcer.

Det samme gælder i Myanmar, hvor WWF i år har åbnet et nyt kontor. Hvis ikke Myanmar skal ende med enorme miljøproblemer, er der behov for, at virksomheder stilles til regnskab for miljø og menneskerettigheder.

Men midt i det globale udsyn glemmer vi ikke at rette blikket indad. Blandt andet har WWF og LEGO Koncernen indgået et Climate Savers partnerskab, som har intensiveret legetøjsgigantens klimaindsats. Og WWF har startet et tre-årigt projekt, der skal gøre os danskere endnu klogere på naturværdierne i de danske havområder. I Danmark skal havets rige dyreliv og havmiljø nemlig beskyttes endnu bedre.

I årsrapporten kan du læse mere om de resultater, WWF Verdensnaturfonden har opnået i 2013/14 takket været vores generøse støtter og sponsorer. Intet af dette var muligt uden Jer!

Gitte Seeberg
Generalsekretær,
WWF Verdensnaturfonden

ÅRETS MANDELGAVE

Køb gaveboksen "Støt et godt formål" til én, du holder af – eller måske til årets mandelgave? Den glade modtager vælger selv, om det er WWF eller en anden organisation, der skal støttes.

Du kan købe gaveboksen for 249 kr. i supermarkeder og boghandlere landet over.

KØB DINE JULEGAVER I WWF'S WEBSHOP

Passion for natur og kunthåndværk? Fra sit værksted i Nepal har Suman Dhakhwa designet WWF's nye, bæredygtige smykker. Du kan købe dem og mange andre flotte julegaver i WWF's webshop.

Klik ind på
shop.wwf.dk

VIRKSOMHEDER DER STØTTER WWF VERDENSNATURFONDEN

Danske virksomheder kan blive firmasponsorer i WWF Verdensnaturfonden og derved støtte arbejdet for at sikre verdens natur. Der findes tre forskellige firmasponsorater. De er fuldt fradragsberettigede og koster mellem 3.500 og 25.000 kr. om året. Læs mere på **www.wwf.dk/firmasponsor**. Følgende virksomheder støtter WWF Verdensnaturfonden med sponsorpakker til 25.000 kr. og 10.000 kr.:

25.000 kr. A/S Rødovre Centrum, Care4Nature, JØRGEN KRUUSE A/S, Rockwool International A/S, René Gross Kærskov, Dantoy A/S

10.000 kr. Partner-ads ApS, Akzo Nobel Deco A/S, BoligOne Dan Lüth ApS, Borella projects, Martin Bencher Group A/S, Regner Grasten Film, RigtigHundemad ApS, www.superkoi.dk, Essential Foods, Søndergaard Nedrivning ApS, VITAL PETFOOD GROUP A/S, webCRM A/S, GA-Import A/S, Raaco A/S, Xena ApS

Mere end 600.000 mennesker i 166 lande gik i slutningen af september på gaden i den største klimamarch nogensinde for at kræve handling af verdens ledere op til FN's klimatopmøde i New York.

VI KAN STADIG VINDE KAMPEN OM KLIMAET

Vi er vidne til den ene vejrrekord efter den anden både i Danmark og globalt. Forskerne advarer om, at vi er godt på vej til at overhale FN's Klimapanels værste scenerier for global opvarmning, der vil have store konsekvenser for alle mennesker, dyr og natur på kloden. Samtidig snakker politikerne videre på det ene topmøde efter det andet. Men alt er ikke sort i sort. Vi kan nemlig stadig nå at standse den globale opvarmning – men det kræver ambitiøse politikere og handling nu!

Af Anne Burlund

Smeltende indlandsis, rasende orkaner, oversvømmede gader og knastørre marker. De fleste af os kender konsekvenserne af klimaforandringerne alt for godt. I november slog tusindvis af forskere og eksperter i den seneste store rapport fra FN's Klimapanel (IPCC) endnu engang fast, at vi står over for vor tids største globale udfordring. Og at vi fremover kan forvente mere ekstremt vejr, fødevareusikkerhed, mangel på drikkevand, konflikter og klimaflygtninge.

"Intet af dette er retorik, og intet af dette er hysteri. Det er fakta. Videnskaben ved det, industrien ved det, og regeringerne ved det," slog skuespiller og FN-ambassadør Leonardo DiCaprio fast i en klar og stærk tale ved FN's klimatopmøde i New York i september.

En videnskabelig undersøgelse offentliggjort i tidsskriftet Science viser, at hvis udviklingen fortsætter som nu, vil klimaforandringerne i løbet af de næste 100 år ske ti gange hurtigere end noget klimaskifte de seneste 65 millioner år. Det kan betyde, at hobevis af dyr og planter vil uddø, fordi de ikke kan nå at tilpasse sig.

Vi kender altså de alarmerende fakta om klodens og klimaets tilstand. Det understreger en ny Epinion-undersøgelse også, hvor 70 procent af de adspurgte danskere svarede, at de i høj eller nogen grad er bekymrede for klimaforandringer og global opvarmning. Kun 21 procent er tilfredse

© WORLD METEOROLOGICAL ORGANIZATION

© NINNA MUNN / WWF FRANCE

med politikernes indsats for at dæmme op for klimaforandringerne, mens hele 40 procent er decideret utilfredse. Det er altså tydeligvis plads til, at også de danske politikere kan gøre endnu mere end i dag.

ALLE BLIVER BERØRT

Den uambitiøse globale klimapolitik står i skarp kontrast til klimakampens betydning. "Ingen på denne planet vil være uberørte af konsekvenserne af klimaforandringer," advarer formand for FN's klimapanel Dr. Pachauri.

© UN PHOTO / CIA PAK

Leonardo DiCaprio taler klimadunder til FN.

John R. Porter, professor i klima og fødevaresikkerhed på Københavns Universitet og hovedforfatter til et kapitel i FN's anden del-klimarapport, er også bekymret:

"Situationen rent tidsmæssigt er så graverende, at børn født i dagens Danmark knap nok er blevet studenter, før problemerne for alvor vil vise sig, hvis der ikke bliver handlet inden for en ganske kort årrække. Det er nemlig gået kraftigt tilbage på langt de fleste områder, siden vi udgav den seneste rapport i 2007," udtalte han ved udgivelsen af delrapporten i foråret.

VERDENSMESTRE I KLIMAREKORDER

Siden 1880 er den globale temperatur steget 0,85 grader, hvilket allerede nu påvirker mennesker, dyr og natur over hele verden. Alle de tre seneste årtier har været markant varmere end noget årti målt siden 1850. Vandstanden i verdenshavene er steget i et hurtigere tempo siden midten af det 19. århundrede end de foregående cirka 2.000 år. Hvis vi fortsætter som hidtil, bliver billedet kun endnu mere dystert, slår forskerne fast.

For at slå hovedet på sømmet, ser det ud til, at vi i 2014 slår endnu en rekord. I klimapanelets rapport fra 2007 opsætter forskerne fire scenarier for, hvor meget den globale temperatur vil stige, hvis forskellige mængder CO_2 lukkes ud i atmosfæren. Men virkelighedens udledning af CO_2 har allerede overhalet det værste af de fire scenarier i rapporten. Forskerne forventede nemlig, at der i 2014 ville blive udledt 37 milliarder ton CO_2. Men kurverne i FN's nye klimarapport viser imidlertid, at vi på nuværende tidspunkt 'kun' skulle have en CO_2-udledning på cirka 36 milliarder ton årligt, hvis vi skulle følge det værste af de fire scenarier (se figur, næste side).

KAN 2 GRADER-MÅLET STADIG NÅS?

Så kan vi stadig holde os inden for det 2-graders-mål, som forskerne og verdens lande mener, er maksimum, hvis vi skal undgå katastrofale klimaforandringer, vi ikke kan omgøre eller standse? »

2014
BLIVER FORMENTLIGT DET VARMESTE ÅR NOGENSINDE MÅLT I DANMARK.

400.000
GIK PÅ GADEN I NEW YORK I SEPTEMBER FOR AT SÆTTE FOKUS PÅ KLIMAFORANDRINGERNE.

355. MÅNED
I TRÆK, HVOR TEMPERATUREN ER HØJERE END GENNEMSNITSTEMPERATUREN I SIDSTE ÅRHUNDREDE, BLEV SEPTEMBER 2014.

25 %
HAR DANSKE VIRKSOMHEDER AF VERDENSMARKEDET FOR VINDMØLLER, OG DER ER 27.500 ARBEJDSPLADSER I VINDMØLLEINDUSTRIEN.

0,85 GRADER
ER DEN GLOBALE TEMPERATUR STEGET SIDEN 1880.

37 GRADER I JYLLAND?

Morgentemperaturer i Jylland på 25 grader, som i løbet af dagen vil stige til 37 grader efterfulgt af små tornadoer, skybrud og oversvømmelser. Det lyder helt absurd! Men det er worst case scenario for det danske vejr en tilfældig sommerdag i år 2050, hvis vi ikke gør noget ved klimaforandringerne i tide.

Sådan lyder advarslen fra meteorolog Jesper Theilgaard, der sammen med World Meteorological Organization står bag den – endnu – fiktive fremtidsvejrudsigt, der skal sætte fokus på klimaforandringerne. Vejrværter fra hele kloden har lavet vejrudsigter, der viser klimaforandringernes konsekvenser i deres lokalområder i 2050.

Se hele vejrudsigten for 2. juli 2050 her:

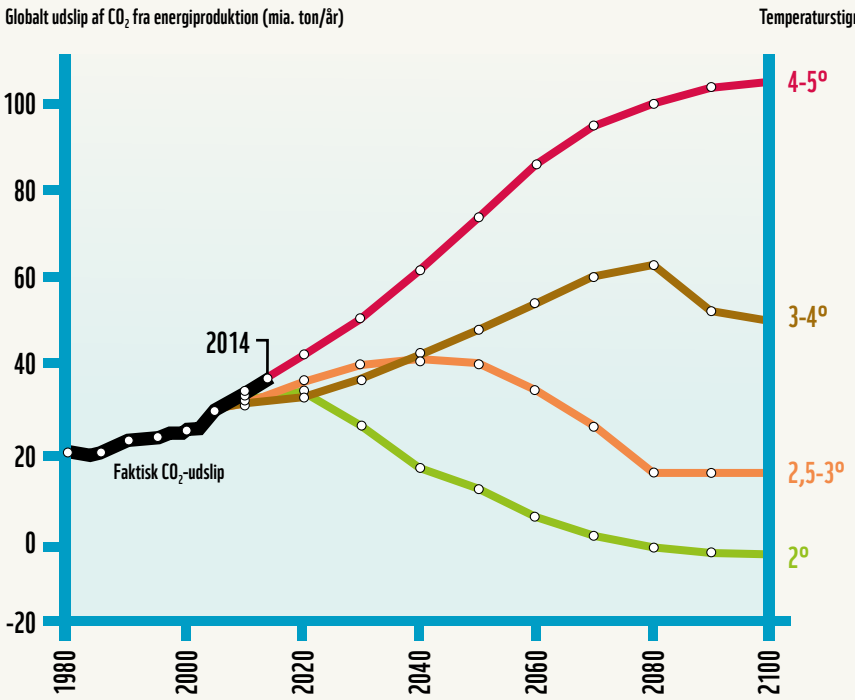

» ”Det hele er bestemt ikke kun sort i sort. Ifølge FN’s klimapanel er det stadig muligt at holde den globale opvarmning under 2 grader – og måske endda 1,5 grader – i dette århundrede, som mange udviklingslande, der er særligt hårdt ramt af klimaforandringerne, har presset på for,” siger John Nordbo, klima- og miljøchef i WWF Verdensnaturfonden, og uddyber:

”Det er muligt, men det vil kræve, at vi omstiller hele vores energisystem. To tredjedele af de menneskeskabte udledninger skyldes afbrænding af fossile brændstoffer. Hvis vi ikke stopper alle investeringer i kul, olie og gas og lader størstedelen af verdens reserver af fossilt brændsel blive i jorden, har vi ikke de store chancer for at forhindre en katastrofal global opvarmning. Det korte tidsrum, hvor vi kan nå at handle i tide, svinder hastigt ind.”

VERDENS LEDERE SKAL PÅ BANEN

Med fodslæbende politikere og et CO_2-niveau i atmosfæren, der stiger hurtigere end nogensinde, kan John Nordbo godt forstå, hvis mange føler afmagt. Vi skal derfor i fællesskab råbe politikerne op og kræve handling, mener klimachefen.

Og det var netop, hvad mere end 400.000 mennesker gjorde, da de i september – dagen før verdens ledere mødtes til Ban Ki-moons FN’s klimatopmøde – gik på gaden i New York i den største klimamarch nogensinde.

”Jo længere, vi venter med at handle, jo større konsekvenser får klimaforandringerne for mennesker og natur over hele kloden – og jo dyrere bliver det at begrænse disse konsekvenser. Det understreger FN’s seneste klimarapport endnu engang. Men vi kan ikke omlægge verdens energiforsyning med et snuptag. Det vil tage årtier. Vi kan derfor ikke vente med at gøre noget, til det allerede er blevet for varmt, og vi ikke kan holde konsekvenserne af klimaforandringerne ud,” understreger John Nordbo og uddyber:

”Det er derfor helt afgørende, at vi i endnu højere grad satser på de bæredygtige og vedvarende energiløsninger, der allerede er tilgængelige i dag – for eksempel ved at opskalere og udbrede sol- og vindenergi.”

John Nordbo påpeger, at der heldigvis allerede sker meget rundt om i verden. For eksempel går størstedelen af EU’s investeringer i elkapacitet til vedvarende energi. Og et land som Kina – der i dag har den tvivlsomme ære af at være verdens største CO_2-forurener – har et mål om at reducere landets CO2-udslip 40-45 procent i 2020 i forhold til i 2005. Sidste år stod kul for 65 procent af Kinas samlede energiforbrug. Men den gode nyhed er, at kurven er knækket, og landets kulforbrug er faldet 1-2 procent i år samtidig med, at produktionen af vind- og solenergi er steget markant.

”Der er altså gode takter og vilje fra flere lande og regioner. Men der skal endnu mere fart på den grønne omstilling og investeringerne i vedvarende energi,” siger John Nordbo.

CO_2

HVOR MEGET CO_2 UDLEDER DU?

På **CO2-guide.dk** kan du beregne dit CO_2-forbrug og teste dine daglige vaner. Er du mon mere klimavenlig end din svigermor, kollega eller nabo? Guiden kan også downloades som app til smartphones.

WWF’S NEMME KLIMATIPS TIL DIG

WWF har samlet en række miniguides med tips til, hvordan du kan spare på klodens ressourcer og skære ned på CO_2-udledningen i din hverdag – til gavn for både miljøet, klimaet og din pengepung. Vidste du eksempelvis, at det udleder fire gange så meget CO_2, hvis en familie på fire flyver til Sydeuropa, som hvis man kører i bil? Du kan starte allerede i dag! Download guiderne på **wwf.dk/klimatips** – lige til at hænge op på dit køleskab.

© IDA EIGENBROTH / WWF

Hjemløse isbjørne var løs i København, da WWF satte fokus på klimaforandringerne under IPCC's topmøde i november.

IPCC: TILPASNING ER IKKE NOK

I Danmark har vi de seneste år også oplevet konsekvenserne af et ændret klima med flere kraftige storme, varmere vintre og skybrud med deraf følgende oversvømmelser. Der bliver derfor i stor stil forsket i såkaldt klimatilpasning i form af blandt andet vandbesparende teknologier, beskyttelse mod oversvømmelser og effektive advarselssystemer. Men lokale tilpasninger er ikke nok til at håndtere de globale udfordringer, forudsiger professor John Porter.

”IPCC-rapporten fremhæver nogle af de teknologiske løsninger, vi bør have fokus på i Europa, men tilpasning er kun én ud af tre faktorer, når vi taler om klimaforandringer, og vi kan ikke satse på, at vi kan tilpasse os ud af globale forandringer. Det er at spille hasard med de naturlige og menneskelige systemer, som er under forandringer, inklusiv verdens fødevareforsyning og økonomi. Der ligger en kritisk balance mellem at forudsige effekterne, tilpasse sig regionalt, men i høj grad også afbøde klimaforandringer globalt,” forklarede John Porter ved lanceringen af anden delrapport i foråret.

En holdning, der deles af John Nordbo:

”Hvis vi skal løse klimaudfordringerne, er det ikke hverken-eller, men både-og. Vi skal både forske i klimatilpasning og føre en aktiv og ambitiøs klimapolitik.”

DYRERE AT VÆRE PASSIV

Den seneste rapport fra Klimapanelet konkluderer, at det blot vil koste 0,06 procentpoint af den årlige forbrugsvækst, hvis vi skal begrænse den globale temperaturstigning til 2 grader. Forventningen er, at væksten i forbruget kan nå op på tre procent, så hvis vi tager de nødvendig skridt, vil væksten stadig være 2,94 procent. Men selvom det kommer til at koste at skære ned på CO_2-udslippet, er forskerne ikke i tvivl om, at disse udgifter er vand i forhold til, hvis vi forholder os passive og sidder med hænderne i skødet:

”Jeg fortæller jer: Det bliver meget, meget dyrere at lade være med at handle,” understregede Ban Ki-moon til FN's klimamøde i København. John Nordbo er enig:

”Det er veldokumenteret, at prisen på den nødvendige omstilling af verdens energisystemer falder og falder. Vedvarende energi er blevet markant billigere i de seneste år takket være teknologiudvikling og stordriftsfordele skabt af lande som Danmark, Tyskland og Kina med ambitiøse programmer for udbygning af den vedvarende energi,” forklarer John Nordbo.

Han peger på, at energibesparende initiativer i mange tilfælde vil kunne betale sig selv tilbage i løbet af få år.

”Det holder altså simpelthen ikke, når det påstås, at vi ikke har råd til at redde klimaet,” siger John Nordbo og understreger:

”Forskere og borgere over hele verden har talt. Nu er det politikernes tur til at handle!”

8.000 SIDER

OG GENNEMGANG AF 30.000 VIDENSKABELIGE ARTIKLER ER I FN'S KLIMAPANELS SENESTE SYNTESERAPPORT BLEVET KOGT NED TIL 40 SIDER TIL POLITIKERNE.

WWF OPFORDRER POLITIKERNE TIL:

- Sikre, at den globale temperaturstigning holdes så langt under 2 grader som muligt.
- Udfase finansiering af og tilskud til fossil energi som kul, olie og gas, der er skyld i klimaforandringerne.
- Stoppe overudnyttelsen af klodens ressourcer og sikre en bæredygtig fremtid, hvor vi stadig har store skovarealer, masser af havis og et energiforbrug, der kommer fra sol , vind og andre vedvarende energikilder.
- Vedtage en ambitiøs og bindende, global klimaaftale ved klimatopmødet i Paris i november 2015 om at nedbringe vores udslip af drivhusgasser.

SØPAPEGØJE

© WILD WONDERS OF EUROPE / PAL HERMANSEN / WWF

KOKS I KLIMAET

VIDSTE DU, AT...

... NÅR HAVTEMPERATUREN STIGER, SØGER MANGE AF DE FISK, SOM SØPAPEGØJEN LEVER AF, MOD KOLDERE HAVSTRØMME? DET GØR DET SVÆRT FOR SØPAPEGØJEN, DER BLANDT ANDET LEVER I NORGE OG CANDA, AT FINDE FØDE.

... SØPAPEGØJENS NÆB ER GRÅT I VINTERPERIODEN, MEN ÆNDRER FARVE TIL ET FANTASTISK FARVESPIL AF ORANGE, BLÅ OG GUL NÅR YNGLESÆSONEN NÆRMER SIG.

Når temperaturen stiger, har det store konsekvenser for de skrøbelige økosystemer og de dyr, der lever i dem. Tab eller store ændringer af arternes naturlige levesteder gør det svært for dem at formere sig og finde føde. Mange arter forsøger at tilpasse sig. Nogle søger mod nord, mens andre tvinges til at ændre adfærd og endnu andre uddør. Det gælder især arter, der lever i begrænsede områder og af en helt særlig slags føde, der forsvinder, når den globale opvarmning vender op og ned på naturen. Levende Natur giver her eksempler på arter, der trues af klimaforandringerne.

Af Christine Hansen

VIDSTE DU, AT...

... KLIMAFORANDRINGERNE KAN VÆRE DØDBRINGENDE FOR SOMMERFUGLENE, NÅR SOMRENE, HVOR DE YNGLER, BLIVER TØRRERE, OG VINTRENE, HVOR DE OVERVINTRER, BLIVER VÅDERE? MONARKSOMMERFUGLEN TAGER NEMLIG OM EFTERÅRET UD PÅ EN 4.500 KILOMETER LANG REJSE FRA CANADA TIL DE MEXICANSKE BJERGSKOVE.

©NATUREPL.COM / INGO ARNDT / WWF

MONARKSOMMERFUGL

© NATUREPL.COM / DAVID FLEETHAM / WWF-CANON

VIDSTE DU, AT...

... BLÅHVALENS FØDE BESTÅR HOVEDSAGELIGT AF KRILL, SOM DER PRODUCERES MINDRE AF, NÅR TEMPERATUREN I VERDENSHAVENE STIGER SOM FØLGE AF KLIMAFORANDRINGERNE?

© MARTIN HARVEY / WWF-CANON

VIDSTE DU, AT...

... KOALAEN OPTAGER 90 PCT. AF SIN VÆSKE GENNEM EUKALYPTUSBLADE? HØJE TEMPERATURER FÅR EUKALYPTUSBLADENE TIL AT PRODUCERE FÆRRE NÆRINGSSTOFFER, FORDI DE GROR HURTIGERE. DET GØR DET SVÆRT FOR KOALAEN AT OPTAGE DEN NØDVENDIGE MÆNGE VÆSKE FRA BLADENE.

© KLEIN & HUBERT / WWF

VIDSTE DU, AT...

... KLIMAFORANDRINGERNE KAN REDUCERE OP TIL 30 PCT. AF SNELEOPARDENS LEVESTEDER I HIMALAYA I ASIEN? NÅR TEMPERATUREN STIGER, FLYTTES TRÆGRÆNSEN, OG LEOPARDENS JAGTSTEDER INDSKRÆNKES.

... SNELEOPARDENS SMIDIGE KROPSBYGNING GØR DEN TIL EN AF VERDENS DYGTIGSTE BJERGBESTIGERE? DEN KAN KLATRE OP AD NÆSTEN LODRETTE KLIPPESIDER.

© RICHARD STONEHOUSE / WWF-CANON

FOLK HAR NU EN OPFATTELSE AF, AT "GUD, DE DER KLIMA-FORANDRINGER, SOM NOGEN SNAKKEDE OM, DET ER IKKE BARE TEORI UDE I FREMTIDEN, DE ER HER ALLEREDE!"

CONNIE HEDEGAARD

EN KLIMAKRIGER GØR STATUS

1. november takkede Connie Hedegaard af som EU's klimakommissær efter næsten fem år på posten. Levende Natur har bedt hende tage temperaturen på klimaet og vurdere chancen for, at verden får den globale klimaaftale, som er så nødvendig.

Af Rune Langhoff

Danmark har som foregangsland på klimaområdet gang på gang været et godt eksempel at trække frem for Connie Hedegaard i hendes femårige kamp for at sikre en ambitiøs klimapolitik i EU.

”Det er altid godt med konkrete eksempler på, at man ikke behøver at vælge mellem vækst og klima,” siger den nu tidligere klimakommissær og fortsætter:

”Det er muligt, at tingene går hånd i hånd, og det er muligt at skabe nogle job ved at gøre det rigtigt. Der har Danmark været et af de gode eksempler, man kunne fremhæve,” lyder det fra Connie Hedegaard. Men Danmark skal passe på ikke at sætte sin førerposition over styr, siger hun:

”I de seneste år har der i diverse vækstpakker været en del ting, hvor tiltagene sådan set er gået den gale vej, og man har øget CO_2-udslippet. Der har været et fokus på energiafgifter, og om det hele ikke kan være billigere,” siger Hedegaard med henvisning til blandt andet den vækstpakke fra tidligere i år, som blev indgået af regeringen og Venstre.

FORKERT FOKUS PÅ PRIS

Hedegaard beklager, at Danmark i for høj grad har fokuseret på prisen af en grøn omstilling og ikke gevinsterne:

”Man skal passe på med at blive så bange for energiafgifter, at man svinger over og siger, det er bare dårligt, og det er bare negativt for konkurrenceevnen. Det tror jeg ikke er en særlig bæredygtig og langsigtet strategi.”

Et af de helt konkrete eksempler på, at Danmark har godt af den grønne omstilling er ifølge Hedegaard, at den danske eksport i fjor steg med beskedne to procent, mens den grønne eksport voksede med hele 17 procent. At satse grønt er altså noget, som giver gevinst.

KLIMA IND I ALLE SEKTORER

Når det er sagt, er vi i de seneste fem år nået et stykke vej mod at sikre en ambitiøs klimapolitik i EU, mener Connie Hedegaard.

Som sin største sejr fremhæver hun, at 20 procent af EU’s budget nu skal målrettes klima og skal gå til at fremme den grønne omstilling.

”Det er noget, der rækker ud over de fem år, jeg har været kommissær. Det er en ny måde at tænke budget på. Nu kommer klima og miljø ikke længere med som en eftersætning, men skal tænkes med i alle sektorer og politikområder,” siger hun.

EU HAR FÅET KLIMAMÅL FOR 2030

Andre store resultater er EU’s klimamål for 2030, og at EU har sikret, at de internationale klimaforhandlinger ikke kollapsede ved klimatopmødet i Durban i 2011.

”Der fik vi hugget en gordisk knude over, som havde redet klimaforandringer som en mare i mange år. Vi fik gjort op med todelingen mellem ulande og ilande og fastslog, at alle skal bidrage og har et medansvar for at løse klimaudfordringen – men på forskellig vis.”

Set fra hendes bord betyder den slags konkrete resultater også, at EU fortsat er førende på klimaområdet.

”Der er nogle – blandt andet amerikanerne og kineserne – der er blevet dygtigere til at spinne, hvad de gør. Men det ændrer altså ikke ved, at den amerikanske udledning af CO_2 er steget otte procent siden 1990, mens Europas er faldet med 19 procent,” konstaterer hun og fremhæver, at det også fortsat er Europa, der skeles til, når der skal leveres ny tænkning til de internationale forhandlingsborde, når klimaet er på dagsordenen.

EU KAN IKKE REDDE KLIMAET ALENE

Men EU kan som bekendt ikke redde klimaet alene. Der er brug for, at amerikanerne og kineserne leverer en større indsats, hvis vi skal have en internationale klimaaftale, der sikrer, at vi holder den globale temperaturstigning under to grader.

Connie Hedegaard gik selv med i den globale klimamarch i forbindelse med FN’s generalsekretær Ban Ki-moons topmøde i New York i september. Men kan et folkeligt krav have effekt?

”Jeg tror, at der er flere og flere mennesker rundt omkring på kloden, der har forstået, at dem, der engang sagde, at det er dyrt ikke at handle – de er begyndt at få ret,” siger hun med henvisning til hyppigere ekstremt vejr rundt om på kloden – også her i Danmark, hvor blandt andet skybrud ses oftere end tidligere.

”Folk har nu en opfattelse af, at ”Gud, de der klimaforandringer, som nogen snakkede om, de er ikke bare teori ude i fremtiden, det er her allerede!” Det kan man jo håbe på vil mobilisere folk bredere.”

COP21 I PARIS ER SIDSTE CHANCE

Det er altså nu, der skal gøres noget, mener Hedegaard, der vurderer, at klimatopmødet COP21 i Paris i 2015 er sidste chance for at få en global klimaaftale:

”Hvis ikke der kommer en global aftale i Paris næste år, så kommer der aldrig nogen. For man kan ikke én gang til sige: ”Aj, vi ved det godt!” og så alligevel undlade at tage de beslutninger, der er nødvendige,” siger Connie Hedegaard og fortsætter:

”Det rigtige spørgsmål er ikke, om der kommer en aftale – det er jeg sådan set sikker på, at der gør. Det rigtige spørgsmål er, om der kommer en aftale, der gør, at vi med troværdighed kan sige, at vi kan holde os under de to grader. Det er ikke så svært at enes om en aftale, men spørgsmålet er, om man kan enes om noget, der er tilstrækkeligt ambitiøst. Det er det, der bliver det helt store spørgsmål op til og i Paris. Og det får man jo kun, hvis Kina og USA begynder at levere noget substantielt.”

Fra 1. januar 2015 tiltræder Connie Hedegaard som formand for Velux’ nyetablerede, internationale miljøfond, Kann Foundations.

BLÅ BOG – CONNIE HEDEGAARD

- Født 1960 i København
- Miljøminister 2004-2007
- Klima- og energiminister 2007-2009
- EU’s klimakommissær 2010-2014
- Tidligere medlem af Folketinget for Konservative og journalist på Berlingske og i Danmarks Radio

KLIMAVIDNER

– øjenvidneberetninger fra en verden i forandring

Af Ida Eigenbroth

Kloden har feber, og den stigende temperatur påvirker mennesker verden over. Det er endnu ikke for sent at bremse klimaforandringerne, men der skal handles nu. Levende Natur bringer her øjenvidneberetninger fra klimavidner over hele kloden, der alle er ramt af klimaforandringerne.

ENGLAND

Biavleren Bill Mackereth tjekker et af sine bistader for skader fra varroamider. I de seneste år er bestanden af miderne steget voldsomt på grund af de milde vintre, som klimaforanvdringerne forårsager. Honningbierne bestøver mange af de afgrøder, vi som mennesker er afhængige af for at få mad, men miderne har fået mange kolonier verden over til at kollapse.

GRØNLAND

Peter Avike er fanger i Siorapaluk, Grønlands nordligste bygd. Klimaforandringerne har betydet, at det i de seneste år er blevet sværere at være fanger. Der bliver færre fangstdyr som sæler, og det sker ofte, at isen forsvinder allerede i februar, hvilket ikke var tilfældet for blot ti år siden. Isen bliver også usikker at køre på, og hvis udviklingen fortsætter, må mange fangere finde noget andet at lave.

SPANIEN

Carlos Pino arbejder som olivenhøster i Sierra de Gata y Granadilla i Spanien, der er verdens største producent af olivenolie. Klimaforandringerne udvasker skellet mellem sæsonerne, og det har alvorlige konsekvenser for olivenhøsten, når der for eksempel er tørke eller frost i blomstringsperioden i foråret, der før har medført færre og mindre saftige oliven.

© WWF-CANON / SIMON RAWLES

UGANDA

Mbiwo Constantine Kusebahasa bor i Rwenzori bjergene i Uganda, hvor han har oplevet klimaforandringerne på tæt hold. Her viser han, hvordan hans kaffeplanter på grund af mindre regn bærer meget lidt frugt. Årstiderne er blevet meget uforudsigelige, og lokalbefolkningen må dyrke afgrøder, der bedre kan modstå tørke. Omlægning af landbrug kan være meget ressourcekrævende, hvilket kan være hårdt for et i forvejen fattigt samfund.

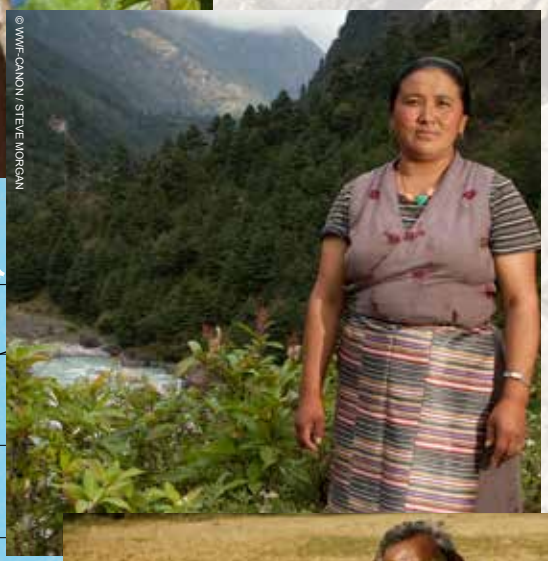
© WWF-CANON / STEVE MORGAN

NEPAL

Ang Kandu Sherpa har oplevet, at gletchersøen Lake Imja klos op af hendes landsby i Himalaya løb over sine breder. Klimaforandringerne får gletcheren til at smelte hurtigere, og søen fyldes derfor hurtigere, end den kan nå at dræne sig selv. Hvert øjeblik kan en oversvømmelse fra søen blive udløst af dårligt vejr, jordskred eller seismisk aktivitet. Hvis det sker, risikerer landsbyens beboere at miste livet.

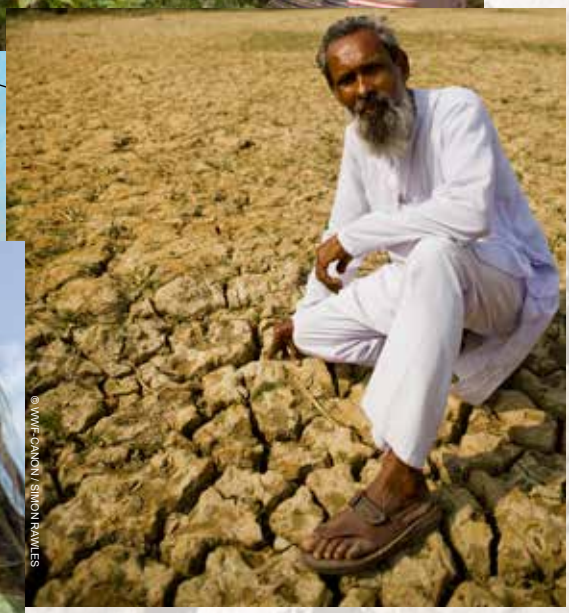
© WWF-CANON / SIMON RAWLES

INDIEN

63-årige Jalaluddin Saha bor på Mousuni Island i Indien. Her viser han, hvordan det høje saltindhold i jorden, der skyldes oversvømmelser, har ødelagt landbrugsjorden. Jalaluddin har allerede én gang måttet flytte på grund af det stigende hav, og de to hektarer land, han købte dengang, er nu skrumpet til én hektar. Jalaluddin Saha regner ikke selv med at måtte flytte igen, men hans efterkommere må formentlig.

TUVALU

To piger på en hængekøje på Tuvalu, en østat i Polynesien i Stillehavet. Med kun 26 km² er Tuvalu verdens mindste land. Øens højeste punkt ligger kun 4,5 meter over havoverfladen, og det stigende hav bringer landets 10.000 indbyggere i fare. Øen er allerede plaget af tidevandet, der skubber saltvand op gennem floderne og gør det svært at dyrke jorden, men fortsætter vandet med at stige, vil Tuvalu være et af de første lande, der forsvinder helt.

DIN PENSIONSKASSE HAR SORT SAMVITTIGHED

I jagten på kortsigtede afkast investerer de største danske pensionskasser alt for sort og med store konsekvenser for både natur og miljø – og en mere langsigtet økonomisk gevinst.

Af Gitte Seeberg

De største danske pensionskassers dårlige argumenter er faldet et for et.

Men det er som om, de fortsat ikke vil træffe de rigtige, etisk forsvarlige valg. Valg, der vil betyde, at de med deres milliardformuer kan gøre en positiv forskel, der rækker generationer ud i fremtiden. I stedet fortsætter de med at investere i selskaber, der forværrer klimaforandringerne og bringer mennesker, dyr og økosystemer kloden over i fare i dag og særligt på længere sigt.

"Vi er nødt til at investere i fossil energi," lyder det fra pensionskasserne. De vil ikke droppe investeringer i nogle af verdens mest forurenende virksomheder, fordi de hævder, de har en lovmæssig forpligtelse til at sprede deres investeringer.

Men det holder simpelthen ikke. "En dårlig undskyldning," har det lydt fra politiske ordførere fra begge sider af Folketinget, ligesom Finanstilsynet har fastslået, at der ikke en noget lovkrav, der forhindrer dem i at sælge deres aktier i kul- og olieselskaber. Den eneste forhindring er manglende evne til at tænke nyt.

Konsekvensen deraf er ikke bare dårligt nyt for det globale klima, natur og dyreliv, men kan også skade afkastet på de opsparinger, som pensionskasserne selv ser som deres forpligtelse at øge.

NEDSLÅENDE KONKLUSIONER

I WWF har vi igennem det seneste halvandet år sat fokus på de danske pensionskassers investeringer i henholdsvis sort og grøn energi. Vi har rykket noget allerede, men langt fra nok.

Første rapport viste noget nedslående – men desværre ikke helt uventet – at der er flere eksempler på, at de otte største danske pensionskasser taler sig grønnere, end de reelt er. Så tiøren er altså faldet. De ved godt, det er vigtigt at tænke og handle grønt. Men det er bare nemmere at lade som om.

WWF's anden rapport viste, hvor store

© GLOBAL WARMING IMAGES / WWF-CANON

investeringer de otte største danske pensionskasser har i nogle af verdens mest klimaskadende selskaber. Investeringerne har en sådan størrelse, at pensionskasserne har placeret så mange af deres medlemmers penge i fossile reserver, at det vil føre til over tre gange Danmarks årlige udledning af drivhusgasser, hvis de bliver udledt.

I nogle selskaber står det så slemt til, at hvert enkelt medlems investeringer i disse virkelig miljøbelastende selskaber i gennemsnit svarer til en potentiel udledning på omkring otte gange en almindelig danskers årlige påvirkning.

DÅRLIG INVESTERING

I sidste måned offentliggjorde WWF så en tredje rapport om pensionskasserne. Undersøgelsen omhandler denne gang landets 16 største pensionskasser.

Rapporten afmonterer det sidste argument, som pensionskasserne har brugt. Den viser nemlig, at det selv med helt snævert økonomisk fokus kan være ganske risikabelt for din og min opsparing, når pensionskasserne placerer dem i aktier i verdens mest forurenende selskaber.

Så selv hvis man vil være ligeglad med det miljø og den natur, som fremtidige generationer skal leve i og leve af, ja så kan det være dårligt for forretningen at investere i de højrisikable olieselskaber, som pensionskasserne gør i dag.

Alligevel har de største danske pensionskasser bundet over syv milliarder kroner i 17 af de 20 selskaber, der vurderes som de mest risikable – det drejer sig blandt andet om kontroversielle olieselskaber som Gazprom og BP. PFA alene har investeret over 1,5 milliarder i disse selskaber.

DROPPER KUL, OLIE OG GAS

Ude i verden er en stribe fonde og investeringsselskaber begyndt at droppe investeringer i kul-, olie- og gasselskaber. Her anerkender man, at den slags investeringer ikke bare er yderst skadelige for miljøet, men også er en forretningsrisiko, som må tages alvorligt – både fordi en stærkere klimaindsats og skift i den offentlige opinion hurtigt kan få investeringernes værdi til at smuldre, og fordi det simpelthen kan være en dårlig forretning at investere i projekter, der indebærer høj risiko og forudsætter tårnhøj oliepris for at løbe rundt.

Det ville klæde de danske selskaber, hvis også de begyndte at tage den eksisterende viden seriøst.

Indtil det sker, er der måske brug for en påmindelse til pensionskasserne: Det er altså vores penge, I forvalter – ikke jeres. Det er vores fremtid, det drejer sig om og det, der skal være i fokus.

Det er os, der skal kunne se vores børn og børnebørn i øjnene. Vi skal med sindsro vide, at pensionskassernes jagt på et overskud ikke går ud over fremtidige generationers mulighed for at leve i en verden, der ikke plages unødvendigt voldsomt af klimaforandringer.

BEDØMMELSE AF PENSIONSKASSERNES GRØNNE PROFIL PÅ BAGGRUND AF WWF'S UNDERSØGELSE:

DU KAN PÅVIRKE INVESTERINGERNE I DIN PENSIONSKASSE!

Hvis der skal ske en reel ændring i pensionskassernes investeringer, kræver det et klart pres fra kunderne. Benyt derfor enhver mulighed for at presse på for grønne investeringer og søg aktivt indflydelse ved at skrive til dit pensionsselskab, henvende dig til bestyrelsen, deltage i generalforsamlingen m.v.

Hvis du har en arbejdsgiverbetalt pensionsordning, kræver det din arbejdsplads' samtykke, hvis du ønsker at skifte pensionsselskab. Kontakt din arbejdsplads og dit pensionsselskab for at høre mere.

HVAD VISER WWF'S PENSIONSRAPPORT?

Undersøgelsen viste bl.a.:

- Kun et enkelt pensionsselskab – PKA – har sat en kvantitativ målsætning for klimarelaterede investeringer.
- Ingen af selskaberne har mål om frasalg af aktiver i fossile brændsler, og de har alle betydelige investeringer i fossil energiproduktion.
- Pensionsselskaberne investerer i hovedparten af de 20 olieselskaber, som løber den største økonomiske risiko gennem deres investeringer i bl.a. udvinding af arktisk olie, dybhavsolie og ukonventionel olie.
- Investeringerne i højrisikoolieselskaber og deres oliereserver kan potentielt føre til udledninger, som svarer til 4,6 gange Danmarks samlede årlige CO_2-udledning.
- Pensionskassernes investeringer i højrisikoselskaberne kan potentielt føre til en udledning på mellem 11 og 241 ton CO_2 pr. medlem. En dansker udleder i gennemsnit cirka otte ton CO_2 om året.

KASESE – PILOTPROJEKT FOR GRØN ENERGI I UGANDA

WWF har udpeget Kasese-distriktet i det sydlige Uganda til foregangsdistrikt for udbredelsen af grøn og billig energi. Kun meget få af Kaseses indbyggere har i dag adgang til energi. Kasese er det første distrikt i Uganda med en politisk plan, som skal sikre adgang til bæredygtig energi for alle i distriktet. Lysnettet dækker kun en brøkdel af distriktet. Selv blandt de familier, der har adgang til strøm, bruger størstedelen træ eller trækul, når de skal lave mad. Formålet med indsatsen er at sikre, at alle i Kasese har adgang til ren, grøn energi i 2020. Forventningen er, at det både vil bidrage til bevarelse af skovene, øget velstand, et bedre helbred og bekæmpelse af klimaforandringerne.

REN ENERGI BYGGET I LER

I Kasese i det sydlige Uganda har mere end 15.000 familier i samarbejde med WWF investeret i en ny type energieffektive komfurer, der betyder mindre skovrydning, mindre CO_2-udledning og bedre indeklima og helbred for familierne.

Af Anne Burlund og Bente Bakken.

© MAJ MANCZAK / WWF

En gruppe kvinder fra landsbyen Kacangiri i Kasese er i marken, hvor de dyrker majs, kaffe og bananer. Indtægten fra landbruget er helt afgørende for, at familierne kan investere i solceller til deres hjem.

Selvom adgang til energi ikke er en menneskeret, så burde det være det. Over 1,6 milliarder mennesker – næsten en tredjedel af klodens indbyggere – har ikke adgang til elektricitet. Og mere end tre milliarder mennesker på verdensplan er afhængige af forurenede og skadeligt brændsel til at opfylde deres mest grundlæggende energibehov: madlavning. Størstedelen af disse mennesker laver stadig mad på traditionelle komfurer, som er miljø- og sundhedsskadelige og langt fra energivenlige.

De traditionelle komfurer kræver store mængder brænde eller trækul, og det bidrager til (ofte illegal) skovhugst. De forårsager også alvorlig indendørsforurening, som hvert år koster mere end fire millioner mennesker livet først og fremmest i Afrika og Asien.

I Uganda laver 90 procent af befolkningen mad på traditionel vis med opfyring fra træ eller trækul, som typisk stammer fra de lokale skove. I landområderne ser man ofte tre sten lagt i en trekant med en gryde ovenpå, som varmes op ved hjælp af brænde, mens man i byerne laver mad ved brug af trækul. Begge dele lægger et massivt pres på landets skove og nationalparker, hvor blandt andet chimpansen og bjerggorillaen lever.

GODT FOR MENNESKER OG NATUR

I Kasese-distriktet i det sydlige Uganda har WWF sammen med lokale partnere været med til at sikre, at over 15.000 familier har fået en bedre hverdag ved hjælp af en ny type energieffektive lerkomfurer, som ikke forurener nær så meget og kræver halvt så meget brænde eller trækul – til stor gavn for de nærliggende skove og national parker.

”Familierne får et bedre helbred, fordi de ikke længere udsættes for røg og sod, og de sparer tid og penge på at samle eller købe brænde og trækul – penge, som nu i stedet kan bruges på at betale skolepenge for børnene. Og presset på skovene reduceres, når behovet for brænde og trækul mindskes. Det er ren win-win for både mennesker, natur og miljø,” fortæller Maj Manczak, seniorrådgiver i WWF.

Rose Muhindos familie er blandt de, der har erhvervet sig det nye energieffektive komfur.

”Både min mand og jeg er meget glade for vores nye komfur. Børnene plejede at få ondt i øjnene af al røgen, og køkkenet var altid beskidt. Nu føler vi os trygge, det er nemmere at holde huset rent, og så slipper vi for at købe så meget brænde,” fortæller Rose Muhindo, som har en søn på otte år og en datter på fire år.

BYGGER OVNE TIL HINANDEN

Rose sidder midt i en stor flok mennesker, som fylder gårdspladsen hos bonden Matisa Thubuhwa Katurama Ndugutu i Kasese. De er der for at lave et nyt lerkomfur til ham og familien og tilhører en mikrolån-gruppe, som har fået træning gennem WWF. »

1,6 MIA.
AF KLODENS INDBYGGERE HAR IKKE ADGANG TIL ELEKTRICITET.

2,5 MIA.
MENNESKER LAVER MAD MED BIOMASSE, DET VIL SIGE TRÆ, HUSDYRGØDNING OG RESTER FRA LANDBRUGSPRODUKTION

½ MIA.
MENNESKER LAVER MAD OVER KUL.

15.000
FAMILIER I KASESE HAR INVESTERET I ET MERE KLIMAVENLIGT KOMFUR

© WILL BOASE / WWF

Rose Muhindo

© WILL BOASE / WWF

© WILL BOASE / WWF

© CARSTEN HOLST / WWF

Den danske virksomhed SystemTeknik har i samarbejde med WWF og lokale aktører opsat et solcellepanel i landsbyen Kayanza i Kasese-distriktet, der giver energi til over 800 mennesker.

» Mange har ikke råd til at købe de sundheds- og miljøvenlige komfurer. Men i samarbejde med lokale forretninger og organisationer har WWF fundet løsningen: Udvalgte kvindegrupper, som den Rose tilhører, lærer selv at lave lerkomfurer. Komfurerne bliver købt af folk i landsbyen gennem kvindegrupperne på afbetaling ved hjælp af et mikrolån. Efter en måned har de fleste tilbagebetalt hele beløbet, og så kan de begynde at spare penge, fordi det nye komfur nærmest halverer forbruget af brænde.

JEG KAN IKKE GENTAGE NOK GANGE, HVOR MEGET BÅDE SOLCELLEPANELET OG KOMFURET BETYDER! VI KAN SE, AT DET ER MULIGT AT FORBEDRE TILVÆRELSEN FOR OS SELV OG VORES BØRN. DET ER EN STOR TILFREDSSTILLELSE.

ROSE MUHINDO

”Et energieffektiv lerkomfur koster mellem 15.000 og 18.000 ugandiske shilling (cirka 30-38 kroner), hvilket faktisk er meget for de fleste familier i Kasese. Afbetalingsordningen er nøglen til, at projektet fungerer så godt,” siger Charles Masumbuko, leder af den lokale organisation Alliance For Development-Uganda, som WWF samarbejder med.

STYRKER OGSÅ SELVVÆRDET

Rose Muhindo bekræfter, at både hun og andre sparer penge ved hjælp af de nye lerkomfurer.

”Helt bestemt! Efter komfurerne er afbetalt bruger folk som regel pengene på

© WILL BOASE / WWF

skoleudgifter, skolebøger og tøj og måske madvarer som sukker og salt. Mange begynder også at spare op for at muliggøre finansieringen af større projekter. Vi får stadig henvendelser fra folk, som vil være med, og som etablerer deres egne kvinde- og mikrolånsgrupper,” siger hun.

Roses familie har også anskaffet sig solcellepaneler på afbetaling gennem WWF’s energiprojekt.

”Jeg kan ikke gentage nok gange, hvor meget både solcellepanelet og komfuret betyder! Nu har vi lys, vi kan oplade mobilen og lytte til radio for at holde os opdateret, og vi plages ikke længere af røg i huset. Men det handler også om andre former for velfærd og selvværd – fordi vi kan se, at det er muligt at forbedre tilværelsen for os selv og vores børn. Det er en stor tilfredsstillelse.”

Læs flere historier fra Kasese på **wwf.dk/kasese**

DANSK VIRKSOMHED OPSÆTTER SOLCELLER I UGANDA

Hvis der skal skabes bæredygtig udvikling og udbredes grøn energi i ulandene, er det vigtigt at få den private sektor med ombord. En af de virksomheder, der har taget springet, er energivirksomheden SystemTeknik fra Aalborg. De har i samarbejde med WWF og netværket access2innovation været med til at opsætte et solcelleanlæg i fiskerlandsbyen Kayanza i Kasese-distriktet. Befolkningen har indtil nu klaret sig med trækul, diesel og petroleum, men med det nye solcelleanlæg får de dækket energibehovet på en langt mere bæredygtig og mindre sundhedsfarlig måde.

Solcelleanlægget vil betyde reduktion i CO_2-udslippet, forbedrede levevilkår i form af færre luftvejssygdomme og øget adgang til lys- og energikilder til at læse lektier og andre gøremål. Solcellepanelet, der blev opsat i maj, leverer allerede strøm til over 800 mennesker – og flere står i kø. SystemTeknik er et rigtig godt foregangseksempel for andre danske virksomheder, der endnu ikke ’tør’ investere i Afrika.

”Når vi kaster os ud i at udvikle et system som dette, er det ikke kun, fordi vi gerne vil gøre noget godt for miljøet. Vi gør det, fordi vi kan se en god forretning. Måske ikke de første par år, og ikke hvis det kun drejer sig om én landsby. Men hvis vi kan bevise, at vores model virker, vil vi kunne kopiere mange andre lignende steder. Og så er det, at det begynder at blive interessant set med økonomiske briller,” siger Karsten Ingemann, direktør i SystemTeknik.

HVEM: SONJA HANSEN, 84 ÅR
HVOR: VORDINGBORG
HVAD: SONJA OG HENDES MAND HAR VALGT AT TESTAMENTERE TIL WWF

MØD ET MEDLEM

Hvorfor har I valgt at testamentere til fordel for WWF?
Det var ikke en svær beslutning for os. Vi har ingen børn, og naturen har altid spillet en vigtig rolle i vores liv sammen. Vi har været medlem af WWF i mange år og synes godt om Verdensnaturfondens arbejde for at bevare klodens natur og dyreliv. Vi kan godt lide, at Verdensnaturfonden opfordrer til eftertanke til fordel for miljøet. Der er nemlig hårdt brug for, at vi tænker os om i en verden, hvor alting går meget hurtigt.

Hvad er dit forhold til naturen?
Jeg kan godt lide at se ting gro. Da jeg gik i skole, havde vi en skolehave, hvor vi lærte at dyrke forskellige grøntsager. Under 2. Verdenskrig var det ikke en selvfølge, at man kunne få de nødvendige fødevarer til at sammensætte en god og næringsrig kost. De grøntsager, der blev dyrket i skolehaverne var derfor et nødvendigt tilskud til husholdningen. Skolehaven var med til at præge min livsstil. Vi var en flok unge mennesker, der gik sammen om at dyrke et stykke jord på Amagerlandevej. Først gik vi på aftenskole, hvor vi lærte teknikkerne, og senere startede vi så fra bunden med at trampe gangene i jorden. Vi tilbragte mange hyggestunder derude, og så er det jo en dejlig følelse at få lov til at spise noget, man selv har dyrket.

Hvad er din bedste naturoplevelse?
Oh ja, der er jo mange gode oplevelser at tænke tilbage på. Min mand og jeg har altid været glade for at komme ud til havet. Det er en helt særlig følelse at mærke kræften fra de stærke bølger. Da vi var unge, rejste vi meget i Frankrig og så en masse skøn natur. Senere, da vi blev lidt ældre, ville vi gerne opleve mere af Danmark. Vi fik øjnene op for de fantastiske oplevelser, der gemmer sig i den danske natur, for her er jo masser at opleve! Vi har haft særlig stor glæde af at cykle rundt på Fyn, Rømø og Bornholm.

Har du et særligt ønske til den generation, der vokser op i dag?
Jeg synes, man kan mærke, at naturen ændrer sig. Det bekymrer mig, når vi oplever de enorme skybrud, og når jeg læser nyheder fra andre lande, hvor der er oversvømmelser og mangel på rent drikkevand. Jeg føler, der bør gøres noget, og det er blandt andet derfor, jeg støtter WWF. Desuden sørger jeg for ikke at smide for meget ud – det synes jeg er noget, vi alle sammen burde tænke over. I min generation lærte vi at bruge det, vi havde, for eksempel smed man ikke rester ud efter aftensmaden og gik en bluse i stykker, så syede vi den om. Vi bliver nødt til at bruge det, vi har, hvis vi skal bevare vores verden. Jeg håber, at den generation som vokser op i dag vil tænke over, hvad de forbruger og spiser. Det er glædeligt for mig at opdage, at mange igen er begyndt at holde køkkenhaver inde i byerne. Det er en god erfaring for både store og små, fordi det giver mulighed for at opleve naturen på nært hold og værdsætte dens små vidundere.

KONTAKT WWF OM ARV

Arv er en vigtig del af WWF's indtægter. WWF hjælper blandt andet med at udfærdige testamente gratis. Du kan bestille WWF´s brochure om arv hos Medlemsservice, hvis du vil vide mere. Du er også meget velkommen til at kontakte til WWF´s økonomichef Ole Møs og få en snak om arv og testamente på telefon 40 58 69 71 eller mail o.moes@wwf.dk.
Læs mere på wwf.dk/arv

WILDLIFE REPORTERS TIL KAMP MOD KRYBSKYTTERI

Ti unge, spændte Wildlife Reporters tog i august på ekspedition til Tanzania. Gennem feltarbejde og møder med lokalbefolkningen var deres opgave at sætte fokus på handel med truede dyr, herunder særligt den sårbare elefant og handlen med elfenben. Til deres store overraskelse var problemet fuldstændig ukendt for mange af de lokale masaier.

Af Monique Djarn

Solen er ved at gå ned, og zebraer, gnuer og giraffer står og nyder de sidste gyldne stråler. Vi er på ekspedition i Tanzania og befinder os midt ude på den afrikanske savanne.

Med os har vi WWF Verdensnaturfondens ti Wildlife Reporters. De er en del af Wildschool kampagnen, som hvert år skal engagere de 12-16-årige i forskellige globale miljø- og naturproblemer. Reporterne repræsenterer hver deres region i Danmark og har gennem en lang udtagelsesproces skulle udvise journalistiske færdigheder, mentalt overskud, personlig integritet og fysisk udholdenhed. Temaet for kampagnen skifter hvert år, og dette år har fokus været handel med truede dyr, særligt handlen med elfenben.
På den første patrulje i Siha-distriktet vest for Kilimanjaro er forventningerne høje. Vi har fået af vide, at der er elefanter i området, så fingrene er krydset for, at vi kommer til at se dem. Efter tre timers kørsel har der dog ikke været skyggen af en elefant, og det bekymrer reporterne:

”Det vidner lidt om en bestand, der er i forfald,” siger Ane Bro Andersen fra Østjylland undervejs på turen. Denne observation bliver bakket op af turens lokale guide, som fortæller, at man førhen jævnligt så elefanter, men at det nu desværre hører til sjældenhederne.

I RANGERNES FODSPOR

Det er stadig halvmørkt, da vi samles kl. 05.30 den næste dag. Vi skal med rangerne ud og lede efter snarer, der er et primitivt redskab, som krybskytter lægger ud, så dyret enten bliver kvalt eller fatalt skadet. Netop da vi har taget et lettelsens suk over ikke at finde nogen, finder vi en!

”På en måde er man lettet, for det betyder, at man har sikret, at et dyr ikke går i fælden, men samtidig er man ked af det, for det betyder, at krybskytterne findes i området,” siger Rebekka Grønkjær fra Sønderjylland.

I tre timer går vi rundt i bushen, og stadig bliver der ikke observeret nogen elefanter. Mathias Rønnov Caspersen og Malthe Burgaard fra Fyn interviewer undervejs en ranger, som kom med en forfærdelig fortælling om, hvad der kunne være grunden til elefanternes manglende tilstedeværelse.

For 14 dage siden blev en landmand trampet ihjel, da han forsøgte at skræmme en elefantflok væk fra sine afgrøder. I et forsøg på at retfærdiggøre dødsfaldet over for masaierne slog regeringen en tilfældig elefant ihjel. Siden da, er der ikke observeret elefanter i området.

”Man glemmer helt, at for mange af de lokale indbyggere er disse dyr jo faktisk en kæmpe belastning. Det er nemt nok for os at komme og sige, at man ikke må dræbe elefanterne, men når de dræber ens familie og ødelægger den mad, man skal leve af, så kan man måske godt forstå, at de ikke ser de store problemer i, at den bliver dræbt,” siger Mathias efter samtalen med rangeren.

OVERRASKENDE MØDE MED MASAIERNE

Efter samtalen med rangeren, forventede vi, at næste dags besøg i den nærliggende masailandsby ville blive en lang fortælling om, hvor forfærdelig elefanten var.

Da Necikita Subasharan og Simone Westergren fra Nordjylland spurgte ind til, hvad masaierne synes om elefanterne, blev de derfor overraskede.

”Vi er glade for elefanterne! Nogle gange er de et stort problem, fordi de ødelægger alt på deres vej, når de passerer vores landsby og marker med afgrøder. Vi ønsker dem ikke noget dårligt, men det kunne være rart med en indhegning eller lignende, der kunne holde dem ude af vores landsbyer,” fortæller høvdingen af masailandsbyen.

ELEFANTERNE!

Efter den triste historie om konflikten mellem masaierne og elefanterne, konkluderer vi, at det er nytteløst at lede videre efter elefanterne. Vi beslutter derfor at flytte ekspeditionen til nationalparken Tarangire for forhåbentlig at få de vilde elefanter at se her. Og det gav bonus!

”Det er helt vildt! Vi havde slet ikke turde håbe på at komme til at se dem efter, at de var flygtet fra det andet område,” udbrød Elias Rosted fra Sjælland, da de så den første elefantflok.

I parken demonstrerede adskillige elefanter deres relevans for økosystemet. Vi så dem gå igennem tæt krat, nedlægge mindre træer og lave vandhuller i en udtørret flod. Hvis ikke elefanterne gjorde det, ville savannen gro til i skov, og det ville få katastrofale følger for de dyr, der lever af græs og buske. Deres evne til at lugte vand og lave vandhuller kommer også andre dyr til nytte, der dermed kan få vand i tørkeperioder.

STØDTÆNDER FALDER DA SELV AF

Den sidste dag var Wildlife Reporterne inviteret ud på den lokale skole St. Jude. Skolen er privat stiftet og giver fattige børn, der har lysten og evnen til at lære, en betalt uddannelse. Besøget blev en øjenåbner for flere af de danske reportere. Nogle af de lokale børn og unge fortalte, at de troede, at elefantens stødtænder selv faldt af og voksede ud igen. De så derfor ikke det store problem i, at der blev handlet med dem. Da skolens inspektør hørte det, udbrød hun med det samme, at de var nødt til at få miljø på skoleskemaet og oprette en miljøklub.

”Det er vi selvfølgelig meget glade for at høre, da det jo betyder at vi har gjort en forskel – uanset hvor lille den så end må være,” sagde Aske Rosted fra Sjælland efterfølgende.

Og vel tilbage i Danmark er Gitte Hemmingsen, der er leder af WWF's Wildschool, begejstret for udbyttet af turen:

”Det er dejligt, at WWF's Wildlife Reporters har været med til at gøre en forskel. St. Jude optager årligt 150 elever, så hvis alle deres elever fra nu af får mere information om de massive miljøproblemer, der knytter sig til krybskytteri, så vil vidensniveauet og engagementet i problemerne forhåbentlig sprede sig som ringe i vandet.”

Læs mere om WWF's Wildlife Reporters oplevelser i Tanzania på ***www.wildschool.dk***

100.000
AFRIKANSKE ELEFANTER ER BLEVET DRÆBT AF KRYBSKYTTER DE SENESTE TRE ÅR.

3-5 MIO.
AFRIKANSKE ELEFANTER FANDTES DER I 1940'ERNE. I DAG ER TALLET KUN CA. 500.000.

40 TON
ELFENBEN BLEV BESLAGLAGT GLOBALT I 2013.

1 KG
RÅ ELFENBEN KOSTER CA. 4.620 KR. PÅ DET SORTE MARKED.

© WWF

© WWF

UDGIVER: WWF VERDENSNATURFONDEN, SVANEVEJ 12, 2400 KØBENHAVN NV
ÆNDRINGER VEDR. ABONNEMENT RING VENLIGST 35 36 36 35 ELLER SKRIV TIL WWF@WWF.DK
OMDELES AF FK DISTRIBUTION A/S

WWF

PANDA CLUB

Årets julegave – til dine unger...

Som medlem af WWF Verdensnaturfonden kan du nu give dit barn, barnebarn eller oldebarn en fantastisk julegave – et medlemskab af PandaClub samt et plysdyr oveni til kun 250,-, hvis du skriver koden "379 plysdyr", når du bestiller online.

Da dette er en særlig julegave til WWF's medlemmer - gælder den kun frem til 14. december.

PandaClub – en verden fuld af vilde oplevelser til børn og unge op til 16 år.

Som medlem af PandaClub får barnet **et årskort** der giver **gratis entré** til de danske store **ZOO's** og **dyreparke**r samt **planetariet** i et helt år fra indmeldelses dato.

5 super events hvor medlemmet må tage 3 familiemedlemmer med – **helt GRATIS**.

4 lærerige blade – sendt direkte til postkassen.

JULEGAVE 250,-

– køb online på WWW.PANDACLUB.DK og så har du julegaven inden for 1 uge !

Vi er mange, der er fascinerede af naturen. Men i disse år er en hel del dyrearter særligt udsatte for udryddelse. WWF arbejder på at bevare dyrenes naturlige levesteder og på at beskytte dyr som for eksempel næsehorn, tiger og elefant, der jages intenst af krybskytter. Vi har brug for din støtte og du kan hjælpe – også de kommende generationer.